

Informácia

o vydaní hodnotiacej správy o obchodovaní s ľuďmi

Spojenými štátmi americkými

1. Úvod

Zákon Spojených štátov amerických (USA) z roku 2000 o ochrane obetí obchodovania s ľuďmi v znení neskorších predpisov (TVPA) ukladá ministrom zahraničných vecí USA povinnosť predložiť každoročne výročnú Správu o obchodovaní s ľuďmi (tzv. Trafficking in Person Report [TIP]) Kongresu USA. Cieľom tejto TIP správy je podnecovať aktivitu a vytvárať medzinárodné partnerstvá v boji proti obchodovaniu s ľuďmi. Prístup vlády USA k boju proti obchodovaniu s ľuďmi je v súlade s TVPA a Protokolom o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi, ktorý dopĺňa Dohovor Organizácie spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

Každá krajina, na ktorú sa vzťahujú minimálne štandardy TVPA, musí byť zahrnutá do výročnej správy a priradená k jednej z troch úrovní alebo na zoznam sledovaných krajín. Správa o obchodovaní s ľuďmi 2022 hodnotí úsilie 188 vlád, vrátane vlády USA, v boji proti obchodovaniu s ľuďmi.

1. krajiny hodnotené ako tie, ktoré spĺňajú minimálne štandardy TVPA na elimináciu obchodovania s ľuďmi, sú umiestnené na úrovni 1.,
2. krajiny, ktoré tieto minimálne štandardy nedosahujú, no vynakladajú značné úsilie na ich dosiahnutie, sú zaradené na úroveň 2 alebo na zoznam sledovaných krajín na úrovni 2. a
3. krajiny, ktoré minimálne štandardy nespĺňajú a zároveň nevynakladajú týmto smerom úsilie, sú zaradené do úrovne 3.

Súčasťou správy je aj odporúčaný akčný plán načrtávajúci kľúčové oblasti k dosiahnutiu minimálnych štandardov pre potláčanie obchodovania s ľuďmi vymedzených v TVPA.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo“) je gestorom problematiky obchodovania s ľuďmi a poverený štátny tajomník ministerstva zastáva pozíciu Národného koordinátora pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Ministerstvo zastrešuje špecializovaný program podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi a prostredníctvom Informačného centra na boj proti obchodovaniu s ľuďmi a prevenciu kriminality plní úlohy národného spravodajcu v súlade s čl. 19 Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EU o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania.

Ministerstvo prijalo od zastupiteľstva USA informáciu o vydaní Správy o obchodovaní s ľuďmi 2022, ktorá bola zverejnená 19. júla 2022 Ministerstvom zahraničných vecí USA.

2. Hodnotenie Slovenskej republiky

Podľa TIP správy Slovensko zatiaľ nespĺňa minimálne štandardy pre potláčanie obchodovania s ľuďmi, no intenzívne sa snaží o ich dosiahnutie. V porovnaní s predchádzajúcim sledovaným obdobím štát celkovo vyvíjal väčšiu snahu, s prihliadnutím na negatívny vplyv pandémie COVID-19 na jeho kapacity v oblasti boja proti obchodovaniu s ľuďmi. Slovensko aj preto zostáva zaradené na úrovni č. 2.

Snaha štátnych orgánov sa prejavila aj stíhaním a odsúdením väčšieho počtu obchodníkov s ľuďmi ako v predchádzajúcom roku. Došlo tiež k sprevádzkovaniu pätnástich miestností určených na výsluch obetí po celej krajine a bol schválený nový národný akčný plán, ktorého cieľom je implementovať odporúčania skupiny expertov Rady Európy na boj proti obchodovaniu s ľuďmi (tzv. GRETA) (Návrh opatrení na zabezpečenie plnenia odporúčaní skupiny expertov Rady Európy pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi (GRETA) k implementácii Dohovoru Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi v treťom kole hodnotenia, ktoré boli schválené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 380/2021).

Štátnym orgánom sa však nepodarilo dosiahnuť minimálne štandardy vo viacerých kľúčových oblastiach. Súdny nad'alej vynášali mierne rozsudky, v dôsledku čoho bolo v roku 2021 až 71 percent osôb obvinených z obchodovania s ľuďmi odsúdených na podmienené tresty. Znižuje sa tým snaha vyvolať zodpovednosť odsúdených, klesá odrádzajúci charakter trestu, vzniká potenciálne bezpečnostné riziko pre obeť a tresty nezodpovedajú závažnosti skutku.

Štátne orgány v porovnaní s predchádzajúcim rokom tiež viedli vyšetrovanie v menšom počte prípadov v tejto oblasti a identifikovali menej obetí. Identifikácia obetí obchodovania zostáva nedostatočná a štátne orgány nevyvíjajú primeranú a aktívnu snahu na identifikáciu obetí obchodovania na území krajiny, či ide o slovenských alebo zahraničných štátnych príslušníkov.

Štátne orgány tiež stále nezaviedli dostatočné právne záruky na ochranu obetí pred možným postihom za nezákonné skutky, ku ktorých spáchaniu ich donútili obchodníci s ľuďmi. Nie sú informácie o tom, že by štát zabezpečil adekvátnu odbornú prípravu prokurátorov a sudcov o problematike obchodovania s ľuďmi. Takisto nebolo zaznamenané, že by súdy uložili povinnosť nahradiť škodu obetiam obchodovania, a štátne orgány len zriedka priznávali odškodnenie.

3. Odporúčaný akčný plán

Súčasťou TIP správy je aj odporúčaný akčný plán načrtávajúci kľúčové oblasti k dosiahnutiu minimálnych štandardov pre potláčanie obchodovania s ľuďmi vymedzených v TVPA. Pre Slovenskú republiku bol naformulovaný akčný plán, ktorý obsahuje odporúčania pre špecifické ciele a zámery na podporu boja Slovenskej republiky proti obchodovaniu s ľuďmi v nasledujúcom roku:

- a) Nad'alej intenzívne vyšetrovať, stíhať a odsudzovať obchodníkov s ľuďmi, a odsúdeným ukladať prísne tresty odňatia slobody.
- b) Pokračovať v zintenzívňovaní odbornej prípravy sudcov a prokurátorov založenej na takom prístupe k presadzovaniu práva a výkonu spravodlivosti, ktorý je orientovaný na obeť a zohľadňuje spôsobenú traumu, pričom zároveň pamätá na používanie psychického nátlaku a podvodu ako metód pri obchodovaní s ľuďmi.
- c) Pokračovať v zlepšovaní zásad ukladania trestov zvyšovaním povedomia sudcov o závažnosti trestného činu obchodovania s ľuďmi a o potrebe ukladania trestov v celom dostupnom rozsahu.
- d) Zlepšiť úsilie o aktívnu identifikáciu obetí obchodovania na území krajiny, osobitne medzi cudzími štátnymi príslušníkmi a Rómami, a to aj školením príslušníkov štátnych orgánov, najmä hraničnej a cudzineckej polície, inšpektorátov práce a mestských polícií, o proaktívnej identifikácii obetí medzi zraniteľnými skupinami.

- e) Umožniť, aby obeť obchodovania mohli byť formálne identifikované a referované aj inými subjektmi, než policajnými zločkami, vrátane organizácií občianskej spoločnosti, sociálnych pracovníkov a zdravotníkov.
- f) Zlepšiť kvalitu odbornej prípravy prokurátorov a sudcov o problematike obchodovania s ľuďmi.
- g) Zvýšiť povedomie obetí obchodovania a ich prístup k možnostiam náhrady škody a odškodnenia; zabezpečiť, aby prokuratúra systematicky požadovala náhradu škody obetí v trestnom konaní.
- h) Zabezpečiť, aby sa obchodovanie s ľuďmi s cieľom nútenej práce vyšetrovalo a stíhalo ako trestný čin a nie ako správny delikt, resp. porušenie Zákonníka práce.
- i) Zvýšiť ochranu migrujúcich pracovníkov prostredníctvom lepšej kontroly personálnych agentúr vrátane trestného stíhania za podvodný nábor pracovníkov.
- j) Novelizovať legislatívu v súvislosti so zásadou netrestania obeť tak, aby nedochádzalo k neprimeranému trestaniu obetí obchodovania s ľuďmi za nezákonné činy, ku ktorým ich nútia obchodníci.
- k) Rozvíjať snahy informovať skupiny zahraničných pracovníkov o právach a povinnostiach zamestnancov a o možnostiach pomoci obetiam v ich rodnom jazyku.
- l) Zjednotiť definície a metodiky na zhromažďovanie údajov orgánov presadzovania práva a údajov o obetiach.
- m) Aktualizovať kampane na zvyšovanie verejného povedomia tak, aby poskytovali reálnejší obraz o problematike obchodovania s ľuďmi.
- n) Zaviesť účinné, formalizované písomné postupy pre mechanizmus referovania obetí obchodovania, v ktorých budú formulované úlohy pre všetkých príslušníkov a zainteresovaných tak, aby sa zlepšil prístup obetí k pomoci a zároveň zvýšila jej kvalita.
- o) Zlepšiť koordináciu zložiek poskytujúcich ochranu deťom.
- p) Preskúmať možnosť využitia programu ochrany svedkov aj pre obeť obchodovania s ľuďmi.
- q) Presadzovať v praxi legislatívu, ktorá zakazuje vyžadovať od zamestnancov náborové poplatky a zabezpečiť, aby všetky náklady spojené s náborom hradil zamestnávateľ.
- r) Pokračovať vo vyšetrovaní finančnej kriminality spojenej s obchodovaním s ľuďmi.
- s) Zabezpečiť konzistentný a včasný prístup k bezplatnej právnej pomoci.

4. Záver

Vláda Slovenskej republiky uznesením č. 495/2018 schválila v poradí už piaty strategický dokument pre oblasť boja proti obchodovaniu s ľuďmi s názvom: Národný program boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023 (ďalej len „národný program“). Hlavným cieľom národného programu je zavedenie koordinovaného systému s cieľom znižovania trestnej činnosti obchodovania s ľuďmi, t.j. zúženie priestoru pre páchanie trestného činu obchodovania s ľuďmi s ohľadom na aktuálne trendy a vývoj situácie v predmetnej oblasti, čo v sebe zahŕňa orientáciu na páchatel'a a potenciálne obeť. Pre dosiahnutie želaného cieľa je nutné zamerať sa aj na posilnenie existujúcich nástrojov, ktoré sa dlhoročnou praxou osvedčili, ako aj na nové nástroje boja proti obchodovaniu s ľuďmi, ktoré reflektujú na posuny v oblasti páchania trestnej činnosti. Dokument je zameraný na potláčanie boja proti obchodovaniu s ľuďmi, teda na zníženie rizika u potenciálnych obetí obchodovania s ľuďmi, ako aj na zabezpečenie poskytovania priamej pomoci obetiam obchodovania s ľuďmi v súlade s medzinárodnými a európskymi štandardmi a záväzkami Slovenskej republiky v tejto oblasti. Úlohy obsiahnuté v časti B s názvom Akčný plán boja proti obchodovaniu s ľuďmi na

roky 2019 – 2023 sú rozdelené do štyroch oblastí. Celkovo ide o 21 úloh, ktorých potreba vyplynula z aplikačnej praxe, ako aj štandardov Európskej únie v predmetnej oblasti. Zároveň reflektujú na odporúčania monitorovacích mechanizmov Rady Európy (Dohovor Rady Európy o boji proti obchodovaniu s ľuďmi) či USA v podobe TIP správy.

Úloha č. 7 Akčného plánu boja proti obchodovaniu s ľuďmi na roky 2019 – 2023 uvádza potrebu zabezpečiť udržateľnosť dobrej medzinárodnej spolupráce, čím reflektuje aj na spoluprácu so zastupiteľstvom USA.

TIP správa konštatuje, že aj napriek nemalým snahám a vynaloženému úsiliu, problémom i naďalej zostáva ukladanie podmiennečných, prípadne nízkych trestov odňatia slobody usvedčeným páchatelom za trestný čin obchodovania s ľuďmi, čo by mohla do budúcnosti vyriešiť navrhovaná zmena Trestného zákona spočívajúca vo zvýšení rozsahu trestnej sadzby základnej skutkovej podstaty zo 4 – 10 rokov trestu odňatia slobody na 5 – 10 rokov trestu odňatia slobody a v prípade trestného činu obchodovania s ľuďmi spáchanom na dieťati až na 7 – 12 rokov trestu odňatia slobody. Takáto právna úprava by znemožnila uložiť podmiennečný odklad výkonu trestu odňatia slobody, a to i za súbežného uplatnenia ustanovenia o mimoriadnom znížení trestu.